

Reykjanesbær
Gunnar Kristinn Ottósson
Tjarnargötu 12
230 Reykjanesbær

Reykjavík, 22. júní 2023
UST202305-280/R.K.
10.04.00

Efni: Breyting á aðalskipulagi og nýtt deiliskipulag. Umsögn

Vísað er til erindis Reykjanesbæjar dags. 23. maí sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um fyrirhugaða stækkun iðnaðarsvæðis við Reykjanesvirkjun fyrir ýmsa starfsemi sem nýtast mun til frekari orkuvinnslu og/eða starfsemi sem stuðlar að betri nýtingu þeirra auðlindastrauma sem verður til við háhitavirkjunina í Reykjanesi. Á svæðinu eru nú ýmsar byggingar og starfsemi tengd Auðlindagarði Reykjanesvirkjunar en svæðið stækkar um 51,8 ha til viðbótar við núverandi iðnaðarsvæði. Þá ber helst að nefna að á deiluskipulaginu er gert ráð fyrir Eldisgarði, landeldi Samherja og verður leyfilegt byggingarmagn á lóð eldisins 250.000 m² og sú lóð er ein og sér 37,2 ha.

Mat á umhverfisáhrifum fyrirhugaðra deiluskipulagsbreytinga tekur til þónokkra matsþátta. Matsþættirnir sem skoðaðir voru í umhverfismati skipulagsbreytinganna eru: náttúruauðlindir-jarðhitageymir, grunnvatn, náttúrufar-gróður og fuglalíf, menningarminjar, loftgæði og hljóðvist, landslag og ásýnd, landnotkun og útivist, verndarsvæði-náttúruminjaskrá, vantsvernd og hverfisvernd, vatnsgæði viðtaka og lífríki fjöru, jarðmyndanir, náttúruvá, samfélag. Fyrir alla valkostina eru áhrif af nýja deiluskipulaginu ýmist metin óverulega neikvæð eða neikvæð, fyrir utan áhrif á jarðhitageyminn þar sem áhrifin eru óþekkt og á samfélag þar sem áhrifin eru metin mjög jákvæð. Fyrirhuguð breyting á deiluskipulagi getur því ekki talist vera jákvæð frá sjónarmiði umhverfisáhrifa á umrætt svæði.

Sérákvæði deiluskipulags vegna Eldisgarðs

Umhverfisstofnun bendir á að álit Skipulagsstofnunar vegna mats á umhverfisáhrifum Eldisgarðisins liggur ekki fyrir og skal taka mið af því við gerð sértækra skilmála fyrir Eldisgarðinn. Jafnframt áréttar stofnunin, líkt og kom fram í umsögn hennar við umhverfismatsskýrslu fyrirhugaðs landeldis, að þar voru gefnir upp tveir valkostir í staðsetningu eldisstöðvarinnar. Í fyrirhuguðum deiliskipulagsbreytingum er landeldið hinsvegar einungis skipulagt miðað við staðsetningu á svokallaðri norðurlóð. Bendir stofnunin á að ef mat á umhverfisáhrifum fyrirhugaðra framkvæmdar bendi til þess að minni áhrifa muni gæta frá henni á suðurlóð ætti að skoða að hafa þann valkost einnig í deiliskipulagsbreytingu þessari.

Jafnframt skal tekið fram að öll ákvæði varðandi hreinsun fráveitu sem sett eru fram í skipulagi munu koma fram í starfsleyfum sem stofnunin gefur út, því útgáfa starfsleyfa fer alltaf eftir gildandi skipulagi.

Innan lóðar Eldisgarðs eru skipulagðar vatnstökuholur fyrir jarðsjó sem nýta á í landeldinu. Í umsögn Umhverfisstofnunar vegna mats á umhverfisáhrifum Eldisgarðs segir eftirfarandi.

„Mótvægisáðgerðirnar sem lagðar eru fram snúa einungis að því að fjölga borholum sem ekki er víst að muni gera mikið gagn, en dreifir líklega bara álagi í stað þess að minnka það. Áður en framkvæmdir hefjast þarf að sýna fram á að vatnshlotið nái umhverfismarkmiðum sínum. Ef farið er í framkvæmdir ætti að sýna fram á að þær hafi ekki neikvæð áhrif á vatnshlotið við hvern áfanga. Ef umhverfismarkmið vatnshlotsins nást ekki við áfanga 1 eru forsendur fyrir áfanga 2 og 3 brostnar.“

Í 3. mgr. 28. gr. laga um stjórn vatnamál segir einnig

„Við afgreiðslu umsóknar um leyfi til nýtingar vatns og við aðra leyfisveitingu til framkvæmda á grundvelli vatnalaga, laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu og um leyfi á grundvelli skipulagslaga og laga um mannvirki skal leyfisveitandi tryggja að leyfið sé í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun.“

Því leggur stofnunin áherslu á að ítarlegar rannsóknir fari fram á vatnshlotunum sem nýta á, áður en framkvæmdir hefjast m.a. til að meta niðurdrátt vegna sjótökuholna og áhrif þess á grunnvatnsborð í vatnshlotum við Sýrfelli. Nánari athugsemdir vegna fyrirhugaðra vatnstöku má finna í umsögnum stofnunarinnar¹. Skipulagið gerir ráð fyrir að uppbygging eldisgarðsins verði í áföngum, en líkt og bent er á hér að ofan þá veltur fýsileiki áfanga 2 og 3 á því hver áhrif verða af sjó og vatnstöku úr vantshlotum svæðisins.

Jarðmyndanir

Gígaröðin Stampar er í mikilli nálægð við fyrirhugaða eldisuppbyggingu á norðurlóð eins og henni er lýst í tillögu að breyttu aðalskipulagi svæðisins og eru áhrif af uppbyggingu á svæðinu og afnámi hverfisverndar HV4 Reykjanes til þess fallin að rýra verndargildi nærliggjandi hrauns og gígaraðarinnar, þótt að gígaröðin sjálf komi ekki til með raskast. Við alla skipulagningu á vegum að fyrirhuguðu iðnaðarsvæði skal tryggja eins og kostur er að raska sem minnst nærumhverfi gíganna og velja vegstæði sem ætla megi að rýri verndargildi jarðmyndanna sem minnst.

Líkt og kemur fram í greinagerðinni við fyrirhugaða aðalskipulagsbreytingu þá nýtur allt hraunið á fyrirhuguðu iðnaðarsvæði verndar skv. 61 gr. laga nr. 60/2013 um Náttúruvernd, því ber að hafa það í huga við stækkun á fyrirhuguðu iðnaðarsvæði og æskilegast væri að stækkunin og breytingin á deili- og aðalskipulögum hafi það til hliðsjónar og svæðið stækkað eins lítið og þarf.

Auk þess benti stofnunin á það í umsögn² sinni við vinnslutillögu aðalskipulagsins að skýra þurfi frá hvaða brýna nauðsyn sé fyrir röskun á hrauninu og hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæti röskunina.

Niðurstaða

Fyrirhugaðar breytingar á aðal- og deiliskipulagi iðnaðarsvæðisins I5 og uppbygging Eldisgarðs og annarar starfsemi á svæðinu kemur til með nýta betur þá auðlindastrauma sem koma frá virkjunarsvæði HS Orku við Reykjanesvirkjun.

Áhrif fyrirhugaðra breytinga á ýmsa umhverfisþætti eru hinsvegar töluvert neikvæð og verður að hafa það til hliðsjónar þegar lokaskipulag lítur dagsins ljós og við alla uppbyggingu iðnaðar á svæðinu. Þá sérstaklega m.t.t. nýtingu vatns og jarðsjávar, áhrifum á ásýnd og jarðmyndanir sem njóta verndar skv. 61. gr. laga nr. 60/2013.

Umhverfistofnun bendir líka á að stofnunin skilaði ítarlegri umsögn við umhverfismatsskýrslu eldistöðvarinnar á Reykjanesi¹ og umsögn² við vinnslutillögu að aðalskipulagsbreytingum Reykjanesbæjar 2020-2035 og þar koma fram ábendingar m.a. vegna nýtingu vatns, fráveitu og verndun jarðmyndanna og staðsetningu eldisins sem ætti að skoða og eftir atvikum taka tillit til við lokafrágang fyrirhugaðra skipulagsbreytinga.

Auk þess bendir Umhverfisstofnun á engin umfjöllun er um áhrifaþáttin loftslag í mati á umhverfisáhrifum skipulagsbreytinganna sem hér voru til umfjöllunar líkt og á að gera samkvæmt lögum nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Virðingarfyllt

Ríkey Kjartansdóttir,
sérfræðingur

Sverrir Aðalsteinn Jónsson,
teymisstjóri